

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

De reacties na de afkondiging van een nieuwe, milde lockdown zijn zo divers als de mensen zelf. Zij variëren van gelatenheid naar boosheid en ongeveer alles wat daartussen zit. Wat bovenal speelt - en ik begreep dat minister De Jonge daar weer opnieuw de zoveelste metafoor voor introduceerde - is vermoeidheid. Alsof je in het zicht van de eindstreep van de marathon toch nog een extra tien kilometer blijkt te moeten lopen. Een columnist van NRC Handelsblad merkte terecht op dat er van de huidige situatie eigenlijk geen enkel narratief meer te maken valt. Niets van wat je er nog van zegt is nog origineel, zelfs verwijzingen naar *Sisyphus* of *Groundhog Day* niet. En ik kreeg de indruk dat wie nu nog zou zeggen dat er iets zinvols in zit, van haar een dreun zou kunnen krijgen. Ik ben dus gewaarschuwd. Zij vindt het, naar de titel van haar column, waardeloos. Het enige wat haar gaande houdt, is de hoop dat ook dit weer zal voorbij zal gaan: 'Ooit kunnen we weer de hele nacht in het café zitten, uit elkaars glas drinken, en de luxe ervaren van saaie gesprekken met onbekenden.'

We verlangen naar vrijheid. Naar hoe het was. Misschien is het daarom wel het slechtste moment denkbaar om voort te lezen in het boek Jozua. Want in het zicht van het beloofde land, dat land dat overvloedt van melk en honing, dat land van de vrijheid. Dat land waarin een tot slaaf gemaakt volk eindelijk vrijheid en ruimte van leven zou gaan ervaren. Net op dat moment, op de grens van dat bestaan. Op dat moment zou je

kunnen zeggen dat het regent van regels. Preciezer gezegd, gebeurde dat natuurlijk al halverwege in de woestijn. Toen niet alleen de tien woorden van Mozes tot het volk kwamen maar daarna welbeschouwd hoofdstukken vol woorden waarin uitermate precies en omlijnd de samenleving van morgen uitgetekend werd. Wat een mens wel en niet moet doen. Hoeveel meter afstand een mens bij het doen van dit af dat zou moeten houden. Romantische geesten haken af. Dromen weg bij het drinken uit elkaars glas. Ik vrees dat ik daar zelf niet helemaal vrij van ben. Actuarissen en ambtenaren veren op. Hebben als het ware de app al geïnstalleerd. Van harte en met veel hartstocht preken wij dominees over de eerste helft van het boek Exodus. Over de tweede helft heb ik in mijn leven nog nooit een preek gehoord of gehouden. Wij zijn daar niet van. Van de regels, regeltjes, wetten en praktische bezwaren. die kunnen rekenen op een intuïtief verzet. Die tasten onze vrijheid aan.

En zo valt het ons rauw op ons dak als er nogal wat plichtplegingen zijn voordat het volk van God het beloofde land kan betreden. Liefst zouden we meteen binnenvallen. Ons laven aan melk en honing. Profiterend van het momentum waarop blijkbaar de volkeren rondom, de koningen van de Amoriet en de Kanaäniet, geïntimideerd zijn door de plotselinge verschijning van deze *new kid in town*. Elke media adviseur, iedere mannetjesmaker, zou je adviseren om nu door te pakken, om dit momentum niet te verliezen. Het land ligt voor je open. De vrijheid ligt voor het grijpen. Maar in plaats daarvan volgt het gebod om de zonen van Israël, de strijdbare mannen, voor een tweede maal te besnijden. Met een bot stenen mes.

Ik nam u al eens mee in de realistische visie op de bijbel met mannen als Maarten van Rossem of een generaal die ik ooit eens sprak. Dat is meestal het type dat meestal toch nog vrij veel woorden nodig heeft om de zaak met weinig woorden af te kunnen doen: de bijbel is een gewelddadig en daarom verwerpelijk boek waarvan een verstandig mens verre moet blijven. De bijbel klopt niet. Is niet realistisch. Wie de strategie waarmee het beloofde land wordt ingenomen, serieus zou nemen, wordt op de KMA voor gek verklaard. Laten we nu eens verre blijven van die oeverloze oefening om deze heren tegen te spreken en ze ruim gelijk te geven. Het lijkt mij inderdaad niet verstandig om op de vooravond van de inname van vestingsteden als Jericho en Ai, bij uitstek volwassen, jonge krijgers te besnijden met een bot, stenen mes. Daarna moet je - zoals ook elders in de bijbel rondom Abraham wordt geschreven - al snel drie dagen in quarantaine. Zoals overigens ook weer ergens anders in de bijbel, het advies aan bange soldaten en wie net getrouwd is om het front te verlaten, ook niet echt aan de KMA gedoceerd wordt. De boeken van oorlog in de bijbel zijn geen oorlogsboeken. Ze zijn eerder parodieën, pastiches op krijgsverhalen dan dat het krijgsverhalen zijn. Zij willen van iets gans anders vertellen. En te allen tijde willen deze verhalen voorkomen dat bij ons de gedachte post kan vatten dat wij met eigen middelen en op eigen kracht het beloofde land kunnen innemen. Daarom is de inname van het beloofde land geen kwestie van strategie maar van liturgie. Je zult je het moeten inoefenen. En al doende en al vierende, zul je je het langzaam eigen moeten maken.

Wat was er gebeurd? Zakelijk wordt verteld dat er inmiddels een generatie is aangetreden die de bevrijding uit het slavenbestaan, uit Egypte, niet meer aan den lijve heeft meegekregen. Letterlijk, zou ik in

dit verband willen zeggen. Omdat in het boek Exodus staat dat het voorgeschreven is dat iedere man die deelneemt aan de bevrijdingsmaaltijd, aan de Pesachmaaltijd besneden is. Dat is even niet een maaltijd waaraan iedereen deel kan nemen. Dat is een maaltijd waarin het verbond met God wordt herdacht. Het verhaal van de bevrijdende God die jou met sterke hand en uitgestrekte arm uit Egypteland heeft geleid. Uit jouw slavenbestaan. Maar die generatie die dat nog weet is inmiddels met Mozes achtergebleven in de woestijn. Een nieuwe generatie is gedurende die veertig jaar aangetreden. Kortweg wordt van die generatie verteld dat deze onderweg in de woestijn niet besneden zijn. Commentatoren haasten zich om te vertellen dat dit in de woestijn niet opportuun is zoals een commentator ook zeker weet dat deze verhalen zich in het stenen tijdperk afspelen omdat zij met een stenen mes besneden zullen worden. Maar dat is zogezegd de kortzichtigheid van de Maarten van Rossems en generaals die deze verhalen lezen. Het volk is onderweg vergeten waar zij vandaan komen. En dan vergeet je ook eigenlijk waar je naartoe gaat. De bijzondere bestemming. De bijzondere reis die je maakt die moet weer toegeëigend worden. Die moet je weer leren vieren voordat je het vergeet. Daarom moeten deze jongens besneden worden. En daarom moeten zij besneden worden. Met een stenen mes.

Konden wij ons goede boek maar lezen met de bijbelvastheid van de eerste lezers. Gelukkig zijn er onder u - zo merkte ik afgelopen week - die dat inderdaad nog kunnen. Dat stenen mes verwijst naar die hoogst merkwaardige nachtelijke scène in het boek Exodus waarin nota bene Zippora, de vrouw van Mozes, haar man redt door hem met een stenen mes te besnijden omdat naar het schijnt, de Heer zelf hem wil vermoorden. 'Mijn bloedbruidegom!', zo roept zij uit. Hij is van mij! Ik heb

er ooit wel eens geprobeerd om erover te preken. Dat ging helemaal mis. Maar wat hier in ieder geval opgeroepen wordt, is niet een stenen tijdperk. Maar dat is het verhaal vanaf den beginne. Dat moet weer toegeëigend worden. Dat moet weer een rol krijgen in jouw bestaan.

Net nu Israël aanschuift aan de tafel der volkeren. Net nu Israël wat begint voor te stellen. Net nu de koningen rondom wat bleek rondom de neus beginnen te zien. Precies dan moet je opletten. Want voordat je het weet, ben je precies zoals zij. Zie je er hetzelfde uit. Doe je hetzelfde. Ben je en leef je gevangen in precies dezelfde angsten en reflexen als alle anderen. Ben je als alle andere volkeren. Zolang je je nog aan de onderkant van de samenleving bevindt, dan valt het wel mee. Dan blijf je wel hopen, smachten en verlangen. Zolang je nog het slavenbestaan in Egypte leidt, dan wil je nog wel. Dan vier je nog de maaltijden van het verlangen naar bevrijding. Dan vier je nog wel Pasen. Maar als je je status gaat verwerven. Als je je opmaakt voor het gezeten bestaan. Dan wordt het uitkijken. Dan kan het wel eens zijn dat je denkt dat je er wel bent. Dat het allemaal niet meer hoeft. Precies dan zou het goed zijn om te gedenken dat het land, overvloeiende van melk en honing, een gave is, een geschenk en geen bezit. Precies dat zou ons verlossen van heel wat kramp en angst.

En zo, aan de vooravond van een gezeten bestaan, maakt Israël zich op om te gedenken. Te gedenken waar zij vandaan kwam om zo te weten waar het naartoe zal gaan. Het is dat moment, zo vertellen de Schriften, dat de gave van het manna, het voedsel uit Gods hand, ophoudt en de mensen beginnen te leven van de opbrengst van het land. Het staat nu nog even op het land als het werk van anderen, daar in de vlakte van Jericho. Maar het zal weldra het werk van je eigen handen zijn. Juist dan

wordt het zaak om te gedenken dat het niet allemaal van jou is. Maar dat het gegeven is en dat het je opnieuw geschonken zal worden. Misschien dat dat je bevrijdt van de angst. Dat dit je bevrijdt van de woede en de verwarring. Dat het uiteindelijk waar zal zijn dat je drinkt van elkaars glas en het brood samen deelt. Dat je geniet van het samenzijn en zelfs van de saaie gesprekken.

Amen.